

BELEIDSVISIE RIJNLANDSE MOLENSTICHTING 2013

Versie 2016

INLEIDING

In 2012 kwam de nota uit van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: “EEN TOEKOMST VOOR DE MOLENS”. Deze nota vormde de aanleiding voor het besluit van het RMs-bestuur om de beleidsvisie van de Rijnlandse Molenstichting te (her)formuleren en zo nodig aan te passen.

Deze beleidsvisie is geen beleidsplan. Wij trekken grote lijnen, vermelden de uitgangspunten van ons monumentenbeheer, zeggen hoe we er tegen aankijken, hoe wij met partners, overheden en derden willen omgaan en welke overwegingen daarbij een rol spelen.

De vertaalslag hiervan wordt onder meer gemaakt in de jaarlijkse werkplannen met bijpassende begroting.

Maar niet alleen in de werkplannen moet onze beleidsvisie herkenbaar terug te vinden zijn, het moet vooral zijn weerslag vinden in de praktijk van ons dagelijks werk. Leiden, juni 2013

Leiden, juni 2013

Arie Meerburg,

Voorzitter

Bij versie 2016:

In hoofdstuk 1 is de tekst onder het kopje ‘Geen carte blanche’ toegevoegd.

Verder zijn op bladzijde 4 bovenaan, in de eerste regel achter ‘sluiten’ zijn de woordjes ‘bij voorkeur’ verwijderd, omdat het misverstand heeft gewekt over de intenties van het bestuur van de RMs. Tot slot is punt 5 van de samenvatting aangepast.

1. DE STAAT VAN ONZE MOLENS

Onze molens

De Rijnlandse Molenstichting heeft 45 poldermolens in zijn bezit. In de loop van dit jaar is de verwachting dat daar nog één molen, De Laeckermolen in Warmond, aan wordt toegevoegd. Dat is een rijk bezit. Maar het is ook een zorg om deze molens, waarvan er bijvoorbeeld 16 gebouwd zijn in de 17e eeuw, in goede staat van onderhoud te houden.

Ongeveer 40 van onze molens hebben een functie als hulpgemaal, dat betekent dat zij bijspringen in tijden van grote wateroverlast. Ook dat is een reden om goed naar het onderhoud te blijven kijken, want de molen als machine moet elk moment zijn functie als hulpgemaal kunnen uitoefenen.

Wanneer je kijkt naar de soort molens van de RMs, dan is er sprake van 24 grondzeilers, 21 wipmolens en 1 wipstaartmolentje.

Ons beleid is dat wij in beginsel geen eigenaar willen zijn van andere monumenten, vastgoed of gronden. Ook is afgezien van de overname van oude gemalen. Ander bezit dan molens, leidt ons af van onze kernactiviteit. De Rijnlandse Molenstichting is daarom alleen eigenaar van poldermolens en van een aantal woningen die op haar molenwerven staan. Ook worden ongeveer tien molens bewoond.

Met enige regelmaat krijgt de Rijnlandse Molenstichting een verzoek om molens over te nemen. De voorwaarden waaronder wij eventueel molens willen overnemen zijn bekend. Wij willen geen financieel risico lopen, de molen moet in goede staat verkeren en eventuele belemmerende rechten, bijvoorbeeld de toegang tot de molen, moet goed geregeld zijn.

Onderhoud: De nulmeting

Een goede staat van onderhoud van onze molens, onze monumenten, is een eerste vereiste. De Rijnlandse Molenstichting heeft haar eigen systematiek om dat in beeld te brengen. Uitgangspunt zijn de voorschriften op basis waarvan wij subsidie (BRIM-regeling) ontvangen. Voor ons is het allerbelangrijkste dat we goed in beeld hebben wat de feitelijke staat van onderhoud is van een molen. Want, als je maar gebrekkig weet hoe je molens er voorstaan, dan is het uitvoeren van onderhoud weggegooid geld. Daarom hebben we bij de aanvang van de nieuwe subsidieperiode 2013-2018 van alle molens een gestandaardiseerde nulmeting laten verrichten. Een daar toe gekwalificeerde molendeskundige heeft, in opdracht van de RMs, de

onderhoudsstaat van alle molens geanalyseerd beschreven. Niet alleen het onderhoud, maar ook bouw- en cultuurhistorische waarde is in beeld gebracht.

Daarnaast gaat de molenaarscommissie tweejaarlijks bij alle molens langs met een kruisjeslijst: een vragenlijst, afgeleid van de nulmeting, over de staat van onderhoud. Deze input gaat ook naar het bestuur. Op basis van deze beide gegevens, onafhankelijk van elkaar verkregen, is de onderhoudsbehoefte voor de periode 2013-2018 in beeld gebracht per molen. Samen met gegevens van de molenmaker en het bestuurslid Technische Zaken, weten we wat er de komende zes jaar aan onderhoud moet gebeuren. Calamiteiten daargelaten.

Te verwachten onderhoudsuitgaven 2013 t/m 2018

Het overzicht van het te verwachten onderhoud levert niet alleen veel waardevolle inzichten op. We kunnen nu ook globaal berekenen of onze inkomsten voldoende zijn om de behoefte aan onderhoud te dekken. Dat blijkt helaas niet het geval. Met inbegrip van alle te verwachten subsidies en andere inkomsten, resteert er een tekort van circa anderhalf miljoen euro voor de periode t/m 2018. Het bestuur zal, in het licht van de opgebouwde reserve, besluiten moeten nemen of en zo ja, welke van de niet voorziene onderhoudsopgaven toch worden aangepakt. Ook moeten we nagaan op welke andere wijze wij mogelijk extra inkomsten kunnen verwerven.

Uitvoering van werkzaamheden

Vraag is aan wie wij het onderhoud opdragen en hoe wij dat doen. Het bestuur van de RMs is vanzelfsprekend de opdrachtgever van het onderhoudswerk. En de opdrachtgever moet er zeker van zijn dat de onderhoudswerkzaamheden op een kwalitatief goed niveau plaatsvinden.

Onze molenaars verrichten het kleine onderhoud zoals het smeren van het loopwerk in de molen, kleine reparaties, schilderwerk aan de hekken, gras maaien, e.d. Al het overige, dagelijkse onderhoud en groot onderhoud, wordt uitbesteed aan gespecialiseerde en voor molenwerk gekwalificeerde bedrijven.

Ons onderhoudsbeleid is sober en doelmatig, niet goudgerand. Wij willen zoveel als mogelijk is de bestaande onderdelen van een molen behouden. Conservering en behoud hebben de voorkeur vanuit cultuurhistorisch oogpunt, maar de molen als werktuig moet wel bedrijfszeker zijn. Dat staat soms op gespannen voet met elkaar. In voorkomende gevallen moet het bestuur dus een keuze maken. Voor molens die als hulpgemaal kunnen worden ingeschakeld is de bedrijfszekerheid een eerste vereiste.

We sluiten alleen contracten met bedrijven die gecertificeerd zijn. Daarmee kiezen we voor bedrijven die binnen hun eigen branche erkend zijn als kwalitatief goede bedrijven. Daarnaast willen we dat de bedrijven die in onze opdracht werken, leerbedrijven zijn: d.w.z. erkend zijn om leerlingen te kunnen opleiden. Wij stellen het op prijs dat bedrijven ook daadwerkelijk leerlingen opleiden als zij aan onze molens werken, want jonge vaklieden zijn de garantie dat onze molens ook in de toekomst goed kunnen worden onderhouden.

Gespecialiseerde bedrijven worden ingeschakeld voor bijvoorbeeld schilderwerk, rietdekken, metsel- en laswerk. Echter, een goede molenmaker is voor ons van het grootste belang. De molenmaker houdt zich immers bezig met het 'hart van de molen'.

In de jaren 2010-2012 heeft het bestuur zich uitgebreid bezonnen op de wijze waarop het onderhoudswerk 'op de markt' moet worden gebracht. Aanbesteden of voortgaan op de ingeslagen weg: het molenwerk opdragen aan één aannemer?

Het RMs bestuur heeft er voor dat laatste gekozen. Het specifieke molenonderhoud wordt in beginsel en onder voorwaarden opgedragen aan molenmaker Verbij te Hoogmade. Deze keuze is gestoeld op een aantal overwegingen:

- a. De Rijnlandse Molenstichting heeft een langjarige goede ervaring met dit bedrijf. De kwaliteit van de uitvoering van de werkzaamheden is steeds van een hoog niveau, evenals de adviezen over de te verrichten werkzaamheden. De prijs-kwaliteitsverhouding is goed, ook na vergelijking met de prijzen van andere molenmakers. Er wordt altijd gewerkt met een open begroting zodat het over en weer controleerbaar blijft.
- b. Van groot belang is het voor de RMs dat Verbij een gecertificeerde molenmaker is. Het ambacht staat bij Verbij in hoog aanzien. De klant kan uitgaan van een kwaliteitswaarborg door de eigen branche opgesteld. Een gecertificeerde molenmaker moet aantonen dat zijn bedrijfsvoering goed in elkaar zit, maar ook dat het bedrijf kwaliteit levert bij het (her)bouwen, herstellen en restaureren van molens. Verbij BV is in december 2013 gecertificeerd, met nog twee andere bedrijven als 'De Erkende Molenmaker 2012'.
- c. Verbij is een bedrijf uit de streek. Hij kent onze molens van binnen en van buiten, hij kent onze molenaars. Hij kent ook de boeren goed, want velen van hen heb je nodig om over hun land met onderhoudswerktuigen bij een molen te komen. Met een keuze voor Verbij wordt de economie en werkgelegenheid in de streek gestimuleerd.

Deze overwegingen geven Verbij een voorsprong ten opzichte van andere molenmakers en maken dat de RMs met overtuiging heeft gekozen voor deze molenmaker.

Geen carte blanche

De erkenning van het bestuur van de Rijnlandse Molenstichting voor de kwaliteit van het werk van molenmaker Verbij is gegrondvest op een strak audit-regime; een waarborg ter voorkoming van misstanden. Toch is in deze formule enigermate sprake van 'de slager keurt zijn eigen vlees'. En omdat de aannemer-molenmaker niet systematisch vanuit de inhoud wordt getoetst op zijn werk en bijbehorende declaraties, kan hierin ook een kostenverhogend effect schuil gaan. Om deze niet-objectieve situatie weg te nemen is de RMs een vaste relatie aangegaan met een in molenzaken gespecialiseerde opzichter-adviseur. Deze adviseur kan met gedegen kennis van zaken de opname van de onderhouds- en restauratiebehoefte voor elk van de molens toetsen, waarmee te zijner tijd een objectief beeld daarvan voor het hele molen- bestand kan worden geleverd.

Vervolgens maakt de opzichter-adviseur, samen met nog een andere externe adviseur, deel uit van een ingestelde Audit-commissie die het groot onderhoud en de restauraties van molens beoordeeld: zowel de opnames, als de plannen en een schouw van de uitgevoerde werken worden daarbij betrokken. Op die manier ontstaat er 'werkende-weg' een integrerend beeld van de instandhoudingsbehoeften over ons bezit en kunnen strategische keuzes met betrekking tot de inzet van middelen, prioritering van werken en optimalisatie van inzet van onderaannemers worden gemaakt.

Met deze toets van buiten worden checks en balances tot stand gebracht die onze beoordelingsvaardigheid als bestuur over het uit te voeren onderhoudsbeleid versterken en voorkomen dat mogelijke bedrijfsblindheid leidt tot verkeerde keuzen en te hoge kosten.

2. ONZE KIJK OP MOLENS

De grote restauraties zijn achter de rug

De afgelopen twintig jaar waren voor de Rijnlandse Molenstichting de jaren van de grote restauraties. Veel van de Molens kwamen 'slooprijp' in ons bezit. Ons doel was om niet alleen molens te restaureren, dan zouden het dode monumenten zijn, maar ook maalvaardig te maken. Toen Dolf Thomassen in 1990 als voorzitter van de RMs aftrad, tekende hij de situatie van de RMs in zes woorden: ...“rijk aan molens, arm aan geld”.

Het is de grote verdienste van zijn opvolger Loek Dijkman geweest dat hij er voor heeft gezorgd dat er geld kwam voor de broodnodige restauraties. Door zijn vaak onorthodoxe manier van werken werden in een hoog tempo restauraties aangevat

en tot een goed einde gebracht. Zieltogende molens werden overgenomen, maar nooit zonder dat de 'goede gevers' bijdroegen aan de restauratie. Natuurlijk, er was ook hulp van buitenaf: de extra gelden (Kanjergelden) die ten behoeve van de restauratie van monumenten beschikbaar kwamen werden door de RMs goed geïnvesteerd. Na het vertrek van Loek Dijkman als voorzitter in 2011, kunnen we vaststellen dat onze molens er goed voorstaan. De tijd van de grote restauraties is voorbij. Nu gaat het er om het dagelijks onderhoud en het groot onderhoud goed en consequent uit te voeren zodat de molens in goede staat blijven.

De doelstellingen, het kader waarmee de Rijnlandse Molenstichting aan het restaureren ging was al eerder vastgelegd. De eerste voorzitter van de RMs Anton Bicker Caarten (1902-1990) formuleerde bij het tienjarig bestaan van de molenstichting in 1969 de volgende vier doelstellingen van de RMs:

- De buiten gebruik gestelde poldermolens in eigendom te verwerven, bedrijfsvaardig te herstellen en zo mogelijk weer in bedrijf te stellen;
- Deze molens uit- en inwendig in de oorspronkelijke staat terug te brengen;
- De molenwerven eenvoudig en gaaf te houden;
- Het karakter van de omgeving van de molen zo min mogelijk te wijzigen.

Deze doelstellingen werden bij het vijftig jarig bestaan van de RMs nog eens bevestigd door de toenmalig voorzitter Loek Dijkman. Ze zijn tot op heden van kracht.

Poldermolen als werktuig

Molens onderscheiden zich van andere monumenten doordat het in essentie werktuigen zijn en geen statische gebouwen. Constructie en vormgeving zijn functioneel ontstaan, ontwikkeld en verfijnd en niet gebaseerd op enigerlei architectuur. Polders moesten worden drooggemalen en de molen was het instrument daartoe. Daarom heeft de molen nooit goed gepast in de 19de eeuwse definitie van gebouwd erfgoed: monumenten van geschiedenis en kunst. In de definitie van wat een rijksmonument is in de Monumentenwet: ...'van belang vanwege de schoonheid, betekenis voor de wetenschap of de grote cultuurhistorische waarde'..., is alleen het laatste criterium relevant voor molens. Molens werden niet gebouwd als objecten van kunstzinnige waarde, zoals kerken, overheidsgebouwen, kastelen en woonhuizen, en om die reden tot monument verklaard. Molens werden gebouwd als werktuig en er was niks moois of kunstzinnigs aan. Molens zijn veel eerder monumenten van geschiedenis en techniek, dan van geschiedenis en kunst.

Daarom lag het ook voor de hand dat wanneer er werd gesproken over de restauratie van een molen, dat het primair ging over de restauratie van het werktuig, van de molen als technisch instrument.

Was er een onderdeel stuk? Dan zochten poldereigenaren eerst naar gebruikte onderdelen van andere molens, alvorens te kiezen voor het vernieuwen van de betreffende onderdelen. Het was heel gewoon dat een compleet gevluht, een bovenas of een koningsspil werd gekocht om deze in de eigen molen te plaatsen. Soms werd zelfs een molen gekocht. Zo is de Hondsdijkse Molen in Koudekerk aan de Rijn, (en eigendom van RMs) gekocht van de gemeente Leiden in 1693 omdat de molen die in de Hondsdijkse polder stond, in dat jaar afbrandde.

Continuïteit en verandering

Kijken naar de geschiedenis, is kijken naar datgene wat blijft en datgene wat er verandert. Continuïteit en verandering. Het molenbehoud werd lang vooral getypeerd door het uitgangspunt om molens in maalvaardige staat te brengen en te houden. Dat was van oudsher vanzelfsprekend omdat een molen zijn functie moest kunnen uitoefenen op straffe van een ondergelopen polder.

In 2012 laat de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een nieuwe molennota het licht zien (Een toekomst voor molens, Amersfoort 2012). In de jaren daarvoor werd al veel gediscussieerd over de doelstellingen van het molenbeleid. Bij het verplaatsen van soms eeuwenoude molens werden vragen gesteld. Ook de sterke nadruk op de molen als werktuig werd bekritiseerd. Meer aandacht moest er komen voor de molen als cultuurhistorisch fenomeen.

Het voorgaande beeld wordt herkenbaar neergezet in de nota. De nadruk op het maalvaardig maken en houden van molens wordt genuanceerd. Toegevoegd worden elementen als monumentale waarde, de plaats in het landschap en de functie in de maatschappij. Dit geherformuleerde erfgoedbeleid voor de molens staat een integrale benadering voor, waarbij het in werkzame staat houden van de molen een belangrijk onderdeel blijft in het rijksbeleid. In dat opzicht is er continuïteit. Maar niet zonder verandering: meer aandacht voor de molen als bouw- en cultuurhistorisch monument. Maar ook die veranderende opvatting is natuurlijk niet helemaal nieuw. Wat schreef Bicker Caarten ook al weer in zijn tweede doelstelling voor de RMs? Deze: *de molen uit- en inwendig in de oorspronkelijke staat terug te brengen*. Dat gaat inderdaad niet alleen over de molen als werktuig. Dus daar ook iets van continuïteit?

Aanpassing beleid RMs

De nota van de Rijksdienst heeft ons wel aan het denken gezet. De verandering in het denken over molens – hoe genuanceerd dan ook - heeft geleid tot het aanpassen van ons beleid, en wel in vier opzichten:

In de eerste plaats willen wij in deze beleidsvisie deze tweezijdigheid formuleren en erkennen: de molen als werktuig én als cultuurhistorisch monument.

In de tweede plaats betekent het, dat wij meer nadruk leggen op de landschappelijke waarde. Die staat onder grote druk. Door de voortdurende uitbreiding van de woningbouw, van bedrijventerreinen en infrastructuur (wegen en spoorwegen) staat de molenbiotoop onder grote druk. “Onze molens lijden onder gebrek aan wind”, zei Loek Dijkman al tegen de Staten van de provincie Zuid Holland in 2009, toen hij het boek “Geef ons de ruimte” bij het 50-jarig bestaan van de RMs ten doop hield.

In de derde plaats zullen wij de opdracht verstrekken om als vervolg op de nulmetingen een cultuurhistorische beoordeling te maken van al onze molens en daarin een waardering aan te brengen, conform de criteria in eerder vermelde Molennota van de RCE. We zullen daarna op basis van deze waardering, zo nodig aanvullend beleid formuleren.

In de vierde plaats willen we gaan bepalen bij welke werkzaamheden van groot- onderhoud een bouw- en/of cultuurhistorisch onderzoek gewenst is. Daarbij zal het vooral gaan over deelrestauraties, want de echt grote restauraties zijn achter de rug zoals eerder vermeld. Maar ook bij deelrestauraties is het goed voorstelbaar dat cultuurhistorisch onderzoek meerwaarde biedt. Dat is minder noodzakelijk indien onderdelen van molens vervangen moeten worden. Bij dat cultuurhistorisch onderzoek kunnen de archieven van de RMs, die worden beheerd door het Hoogheemraadschap Rijnland, van groot nut zijn. Ook de provincie Zuid Holland heeft een schat aan materiaal over de (cultuur)historie van poldermolens.

Missie van RMs

In het licht van de voorgaande paragraaf hebben we tenslotte onze missie opnieuw geformuleerd. Deze luidt thans als volgt:

De missie van de Rijnlandse Molenstichting is de aan haar toevertrouwde poldermolens als cultuurhistorische monumenten én als functionerende werktuigen te behouden en bewaren.

Dit uit respect voor hun betekenis in onze nationale geschiedenis: het zorgen voor droge voeten, zodat de ontwikkeling van onze economie en welvaart op het drooggemalen land kon plaatsvinden.

Het ligt voor de hand dat bij een eerstvolgende statutenwijziging wij de twee-eenheid van de molen als cultuurhistorisch monument en als functionerend werktuig, daar in zullen verankeren.

3. DE WERKORGANISATIE VAN DE RIJNLANDSE MOLENSTICHTING

Werkorganisatie van vrijwilligers

De Rijnlandse Molenstichting heeft een werkorganisatie van vrijwilligers. Dat geldt voor het bestuur en dat geldt ook voor de molenaars. Deze keuze komt voort uit de doelstelling om zoveel mogelijk van de subsidies die wij van overheden en anderen ontvangen, te besteden aan het onderhoud van onze molens. Onze organisatiekosten zijn lager dan 5% van de jaarlijkse begroting.

Deze keuze brengt met zich mee dat we:

- a. maar spaarzaam een beroep doen op externe adviesbureaus. Dit ondanks het feit dat Rijk en Provincie steeds minder molenadviseurs in dienst hebben. Wij moeten dus kennis en know how over molens meer zelf organiseren. Soms is het onvermijdelijk om externe molenadviseurs in te schakelen. Wij doen dat alleen als het niet anders kan en kijken eerst in het eigen netwerk. Zo is één van onze molenaars een voormalig molenconsulent van de Provincie Zuid Holland en komen enkele van onze molenaars uit het molenmakersvak. Wij raadplegen hen frequent, alvorens een extern bureau in te schakelen.
- b. hebben afgezien om een werkorganisatie met betaalde mensen in te richten. Maar voor bepaalde specialistische en/of administratieve werkzaamheden wordt kennis ingekocht en/of personeel ingeleend.

De keuze voor een organisatie die op vrijwilligers is gebaseerd, is niet altijd zo geweest. Aan het einde van de jaren '80 van de vorige eeuw, had de RMs enkele beroepskrachten in dienst, maar dat was niet vol te houden: er was te weinig geld voor het onderhoud, teveel molens waren in slechte staat en de stichting stond op de rand van een faillissement. Na de komst van Loek Dijkman in 1991 als voorzitter heeft deze o.m. het concept van de professionele vrijwilliger geïntroduceerd.

Vrijwillig is niet vrijblijvend. Vrijwilligers moeten goed gekwalificeerd zijn en kunnen op basis van hun competenties en met goede afspraken presteren op een kwalitatief hoog niveau. Dan leveren zij professionele kwaliteit (zoals ook leden van de vrijwillige brandweer professioneel hun vak uitoefenen).

Als bestuur proberen we aan de hand van profielen de juiste mensen te interesseren voor een bestuursfunctie. Met de molenaars worden afspraken vastgelegd wat van hen wordt verwacht.

Op deze wijze leveren wij kwaliteit en zijn we dus professioneel bezig. Dat is voor een vrijwilligersorganisatie niet altijd makkelijk, maar zo lang we het werk op deze wijze aan kunnen en niet inboeten aan kwaliteit gaat de Rijnlandse Molenstichting op deze weg voort.

Molenaars

Misschien wel de belangrijkste factor in het bestaan van de Rijnlandse Molenstichting zijn de molenaars. Een groot en zeer divers gezelschap, maar allemaal gekwalificeerd en gediplomeerd, deskundig en enthousiast over 'hun' molen. Circa 60 molenaars bemensen de 46 poldermolens. Daarnaast zijn er een aantal reserve-molenaars die kunnen worden ingezet in vakantieperioden, bij ziekte e.d. Verder zijn er steeds een aantal molenaars in opleiding.

Behalve tijdens de vele onderlinge en informele contacten en bij periodieke bezoeken aan molens, zien bestuur en molenaars elkaar twee keer per jaar formeel op een gezamenlijke bijeenkomst. De bijeenkomst in het voorjaar wordt door het bestuur georganiseerd, de andere in het najaar door de Molenaarscommissie.

Molenaars die hebben bewezen vakbekwaam te zijn, maar ook een rol spelen in de Rijnlandse Molenstichting, kunnen worden onderscheiden met de 'Gouden Wiek'. Het bestuur besluit daarover, gehoord de Molenaarscommissie.

De molenaars bij de Rijnlandse Molenstichting hebben sinds 2003 hun eigen vertegenwoordiging: de Molenaarscommissie. De Molenaarscommissie adviseert het bestuur van de RMs gevraagd en ongevraagd. Daarnaast is de Molenaarscommissie intensief betrokken bij de opleidingen tot molenaar en signaleert de onderhoudssituatie van de molens via de z.g. kruisjeslijsten.

De Molenaarscommissie bestaat uit zes leden, twee leden treden elk jaar af. Verkiezingen van nieuwe leden vinden plaats tijdens de jaarlijkse vergadering in het najaar. De molenaarscommissie draagt nieuwe kandidaten voor de Molenaarscommissie voor aan de molenaars, gehoord het bestuur van de RMs.

Opleiding tot molenaar

Molenaars bij de Rijnlandse Molenstichting moeten gediplomeerd zijn. Toekomstige molenaars moeten dus een opleiding volgen en een examen afleggen. Wij

constateren dat er een regelmatige belangstelling is om molenaar te worden. Dat moet ook, want ook molenaars hebben niet het eeuwige leven.

Toekomstige molenaars kunnen een opleiding volgen bij het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Deze organisatie biedt landelijk de opleidingen aan. Daarnaast heeft de Rijnlandse Molenstichting zijn eigen opleidingen voor leerling-molenaars. Onze opleidingen leiden op voor drie examens:

Molenaar C: de molenaar die op één bepaalde molen (wipmolen of grondzeiler) les heeft gekregen en op die molen is geëxamineerd. Indien geslaagd, mag hij/zij uitsluitend op deze molen zelfstandig draaien/malen.

Molenaar B: de molenaar voor alle uitvoeringen van één soort molen (wipmolen of grondzeiler) is geëxamineerd. Deze molenaar mag dus op alle molens van het type waarop hij is geëxamineerd, zelfstandig draaien/malen.

Molenaar A: De molenaar die voor alle types en soorten molens (wipmolen en grondzeiler) is geëxamineerd. Deze molenaar mag op alle molens van de RMs zelfstandig draaien/malen.

Financiën

De Rijnlandse Molenstichting is een financieel gezonde organisatie. De jaarlijkse inkomsten bedragen ruim vier ton aan subsidies en andere inkomsten zoals giften, legaten, etc. De RMs heeft een restauratiereserve voor calamiteiten en niet voorziene onderhoudsopgaven van ruim anderhalf miljoen. Dat mag veel lijken maar dit bedrag moet worden afgezet tegen de niet gedekte onderhoudsopgaven, ook circa anderhalf miljoen. Zouden we dat alleen gebruiken voor het aanpakken van alle onderhoudsopgaven dan zou er geen potje meer zijn voor calamiteiten. Niet verstandig dus.

Eerder moet worden gekeken naar de mogelijkheden om extra inkomsten te verwerven. Zorgelijk is dat het aantal donateurs evenals de bedragen die men doneert, langzaam afnemen. Het bestuur zal zich gaan beraden op welke wijze andere inkomstenbronnen mogelijk zijn aan te boren. Daarbij kan worden gedacht aan bepaalde fondsen die bijdragen leveren aan de activiteiten van monumentenbeheerders en een zoektocht naar nieuwe sponsors. Bestaande activiteiten zoals schoolprojecten zijn zeer nuttig, maar leveren in financiële zin betrekkelijk weinig op. Dat geldt ook voor toeristische activiteiten, zoals één van de molens die in de zomer is verhuurd aan een zeilschool, of een touroperator die voor zijn gasten wekelijks in de zomer een bezoek aan een molen heeft ingepland. Met die

activiteiten gaan we zeker door omdat het ons draagvlak versterkt in de samenleving, maar het levert maar beperkt inkomsten op.

Netwerken

De Rijnlandse Molenstichting is lid van de *Vereniging De Hollandsche Molen* en neemt deel aan verschillende activiteiten van DHM zoals het molennetwerk. DHM is voor de RMs vooral als belangenbehartiger op het nationale niveau van groot belang.

We hebben een periodiek overleg met het *Hoogheemraadschap Rijnland* (HHR). In het verleden zijn veel van onze molens overgenomen van het Hoogheemraadschap. In de archieven van HHR liggen veel historische gegevens van onze molens. Er zijn tal van onderwerpen waar beide organisaties aan elkaar raken. De meeste molens van de RMs zijn hulpgemeaal en worden bij extreme/langdurige wateroverlast door HHR ingeschakeld. Zo wordt een eeuwenoude traditie voortgezet. Het bestuur vindt dat een goede zaak. Wij constateren echter, dat de nieuwe generatie medewerkers en bestuurders van HHR in de regel geen molenachtergrond heeft en daardoor soms te weinig oog heeft voor het belang en de mogelijkheden die onze molens bieden. Wij streven er naar om het begrip voor de betekenis van onze molens bij bestuur en medewerkers van HHR te vergroten, zodat in de praktijk meer rekening gehouden wordt met de mogelijkheden van onze molens, bijvoorbeeld als hulpgemeaal bij de renovaties van gemalen van HHR.

Overheden en overheidsinstellingen zoals de *Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)*, de *Provincie Zuid Holland* en de gemeenten waar onze molens staan, volgen wij zowel kritisch als met waardering. Zo laten wij steeds van ons horen als er beleidsvoorstellen worden gedaan die direct of indirect de positie van onze molens aangaan.

Zo hebben we ons afgevraagd waarom het Rijk heeft besloten voor RMs (en vele andere collega-organisaties) de status van Aangewezen Organisatie voor het Monumentenbehoud (AOM) te laten vervallen. Daarvoor in de plaats komt de POM: Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud. Wij vrezen een enorme papierwinkel, want elke oude AOM moet 'solliciteren' om POM te worden. Tegelijk waarderen wij de inhoudelijke contacten met de RCE en de huidige subsidieregeling.

Wij volgen de provincie Zuid Holland kritisch als er een versoepeling van de regels op het gebied van de molenbiotoop worden voorgesteld. Wij hebben waardering als er naar ons geluisterd wordt.

Wij volgen de gemeenten waar onze molens staan en zijn kritisch als soms op de jaarlijkse onderhoudsbijdrage dreigt te worden bezuinigd. Tegelijk hebben we

waardering omdat bijna alle gemeenten weer bijdragen in de onderhoudskosten van de molens op hun grondgebied. Bijna, want Wassenaar is een uitzondering: rijke gemeente, maar niet voor molens.

Voorts zijn er contacten met *collega organisaties* zoals de Molenstichting SIMAV en Fryske Mole.

Ook nemen wij deel aan het molennetwerk dat is opgezet door het *Erfgoedhuis van Zuid Holland*.

De Rijnlandse Molenstichting gaat in het algemeen functioneel om met al deze contacten. Onze deelname moet zin hebben. Aan 'vergaderen om het vergaderen' hebben wij een broertje dood. We maken vaak een afweging tussen 'halen en brengen'. Wij willen graag onze ervaring en kennis delen, maar als er voor ons niets te halen valt is het jammer van de tijd en zeggen we wel eens af.

SAMENVATTING

Uitgangspunten voor het beleid van de Rijnlandse Molenstichting:

1. Het in goede staat houden van de poldermolens die ons zijn toevertrouwd, voor komende generaties. Als werktuig, zowel als cultuurhistorisch en landschappelijk monument.
2. Rijnlandse molens kunnen malen, als het mogelijk is hebben ze de functie van hulpgemaal. Er worden alleen molens overgenomen die in goede staat verkeren en waarvan het toekomstig onderhoud is verzekerd.
3. Sober en doelmatig onderhoud, vastgelegd in (voortschrijdende) meerjarenplannen die gestoeld zijn op gedegen onderzoek naar de onderhoudsstaat van elke molen.
4. Conservering en behoud van de huidige onderdelen van een molen heeft de voorkeur, maar de molen als werktuig moet wel bedrijfszeker zijn.
5. Onze molenaars, gekwalificeerd en gediplomeerd, zijn onze 'eerstelijns-experts', zij verhelpen kleine mankementen en zijn belast met kleine dagelijkse onderhoud.
6. We onderhouden een goede en open relatie met onze molenmaker die gekwalificeerd en gecertificeerd is, en die als onderdeel van de keten, de eveneens gecertificeerde onderaannemers aanstuurt. Externe eveneens gecertificeerde molenadviseurs zien toe op het totale instandhoudingsproces.
7. Een degelijk financieel beleid. Subsidies en andere inkomsten zoveel mogelijk besteden aan het onderhoud van de molens. Organisatiekosten zo laag mogelijk houden. Geen betaalde werknemers in dienst. Competente vrijwilligers, die worden opgeleid en zo nodig worden bijgeschoold.
8. Goede en open relaties met subsidiegevers, zoals het Rijk (RCE), de provincie Zuid-Holland en de gemeenten in ons werkgebied, evenals met sponsors en donateurs. Investeren in de relatie met het Hoogheemraadschap van Rijnland. Wij beschouwen ons als de beheerders van het erfgoed van de waterschappen.
9. De molenbiotoop, en de regels die daarvoor gelden, moet worden gehandhaafd, want molens moeten de ruimte houden en wind kunnen vangen. Zo nodig dienen wij onze zienswijzen in en/of starten een procedure.
10. Een rol spelen in de molenwereld, door goede contacten met zusterorganisaties, De Hollandse Molen en het Erfgoedhuis van Zuid-Holland. Maar we zijn geen vergadertijgers.